

InDret

Responsabilitat al contracte d'obra i danys morals

Comentari a la STS, 1a, 31.10.2002

**Oliver García Muñoz
Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra**

**Working Paper núm: 143
Barcelona, abril de 2003
www.indret.com**

Un cop finalitzada la construcció de diversos apartaments en un complex residencial, van aparèixer humitats i filtracions com a conseqüència d'una defectuosa impermeabilització a l'obra contractada.

L'entitat poderdant al contracte d'obra, "Hervideros, SA", dedicada a activitats turístiques, exercí acció decennal ex art. 1591 CC únicament contra la contractista "Yuco Construcciones, SA". En la demanda sol·licità que es condemnés a l'entitat demandada a la finalització de les obres d'impermeabilització pendents i a l'abonament d'una indemnització de 5.719.372 ptes. (34.374,1 €) per les reparacions efectuades per l'actora, al costat d'una segona indemnització ascendent a 5.480.000 ptes. (32.935,4 €) pel lucre cessant i pels danys morals patits.

El JPI núm. 2 d'Arrecife (19.1.1995) desestimà la demanda. L'AP de Las Palmas de Gran Canària (Secció 2a, 5.12.1996) estimà el recurs d'apel·lació i amb ell la demanda. El TS estimà el recurs de cassació.

L'acció decennal prevista a l'article 1591 CC legitima no només al poderdant, propietari de l'obra, sinó també als seus possibles successius adquirents, a reclamar responsabilitat per vicis ruinògens enfront qualsevol dels agents intervinents al procés constructiu de qual deriven els danys.

Als fets judicats no procedeix l'aplicació de la nova normativa al respecte, prevista als articles 17 a 19 de la Llei d'Ordenació de l'Edificació, de 5 de novembre de 1999 (LOE), donat que la Disposició Transitòria Primera d'aquesta Llei estableix que serà d'aplicació a les obres en virtut de les quals s'hagi sol·licitat llicència amb posterioritat a la seva entrada en vigor, que segons la Disposició Final Quarta del mateix text legal, tindrà lloc un cop transcorreguts sis mesos des de la data de la seva publicació (és a dir, el sis de maig de l'any 2000).

A la sentència, un cop més, el Tribunal defineix la responsabilitat decennal com una responsabilitat per ruïna de naturalesa contractual, pel seu fonament en l'incompliment d'un contracte d'obra, tot i que l'esmentada naturalesa ha estat freqüentment discutida a la doctrina, ja que s'ha defensat per part d'un sector el caràcter extracontractual de la responsabilitat pel fet d'estar legitimats per al seu exercici igualment els successius adquirents de l'obra. En aquest sentit, el termini de caducitat de deu anys que imposa l'art. 1591 CC per a l'aparició dels vicis o defectes pels quals es reclama consisteix en una garantia de la correcció de l'obra contractada. La Sala al·ludeix al caràcter objectiu de la responsabilitat, que fa presumir la culpa dels subjectes demandats que intervenen en l'obra defectuosament executada, i insisteix així mateix en l'amplitud, prou reiterada a la jurisprudència, del concepte de "ruïna" que serveix de base a l'exercici de l'acció decennal.

En efecte, l'ampli concepte de "ruïna" encunyat a la jurisprudència permet incloure en la responsabilitat ex art. 1591 CC no només supòsits d'estricta ensorrament immediat, total o parcial, d'allò construït, sinó també defectes que facin témer la pèrdua de la construcció, tot i no haver-se manifestat ["ruïna potencial" (STS 21.3.2002 -Ar. 2853-, entre d'altres)], així com

qualsevol *defecte greu* a l'obra que excedeixi de les imperfeccions corrents i que afecti la solidesa i estabilitat de l'edifici o fins i tot que afecti la qualitat o les condicions d'ús i habitabilitat de l'immoble [el que la jurisprudència ha denominat "ruïna funcional" (SSTS, Sala 1a, 15.12.2000 – Ar. 10445-, 24.1.2001 –Ar. 999-, 8.2.2001 –Ar. 2047-, 28.5.2001 –Ar. 3437-, o 6.6.2002 –Ar. 5254-, entre d'altres)].

Així, a la STS, Sala 1a, 28.5.2001 (Ar. 3437) el Tribunal Suprem al·ludeix al concepte de ruïna funcional quan afirma que, *"[e]n materia de vicios ruinógenos, (...) la doctrina de esta Sala, junto a la hipótesis de derrumbamiento total o parcial (ruina física) o peligro del mismo (ruina potencial) (...), la denominada "ruina funcional" tiene lugar en aquellos casos en que los defectos constructivos afectan a la idoneidad de la cosa para su fin y en la que entra en juego el concepto o factor práctico de la utilidad (...), y dentro de este tipo de vicio ruinógeno se comprenden aquellos defectos de construcción que por exceder de las imperfecciones corrientes producen una violación del contrato, o una inhabilidad del objeto, es decir, aquellos defectos que tienen una gravedad obstativa para el normal disfrute de la cosa con arreglo a su destino"* (FJ 4rt).

Les filtracions i humitats esdevingudes en el supòsit integren sens cap dubte aquest últim concepte, que legitima a reclamar responsabilitat decennal al propietari de l'obra que pateix "desperfectes que vinguin a fer inútil la cosa per a la finalitat que li és pròpia". En aquesta expansió de l'àmbit conceptual del terme "ruïna", la LOE, al seu article 17.1, dóna fins i tot una passa més i acull en la seva aplicació les imperfeccions corrents en la construcció en què es va detenir la jurisprudència entorn de l'art. 1591 CC, per la qual cosa no és exigible ja que el defecte sigui greu i es fa responsable al constructor dels danys materials per mers vicis o defectes que afectin elements de terminació o acabat de les obres (encara que dins d'un termini anual de garantia).

Al seu fonament, la sentència es centra en l'examen dels motius que impugnen la condemna a indemnitzar en la suma de 3.500.000 ptes. (21.035,4 €) per danys morals, integrats al seu torn en la indemnització sol·licitada, ascendent a 5.480.000 ptes. (32.935,4 €), en concepte de "lucre cessant i danys morals" patits per l'actora. La Sala estima la pretensió del recurrent: elimina la condemna per danys morals i manté únicament la reparació del lucre cessant (1.980.000 ptes. – 11.900 €-) per considerar que el concepte de "dany moral" és clar i estricte i no comprèn en cap cas aspectes del dany material, per la qual cosa és procedent la seva condemna tan sols en els casos en què s'atempta a un dret immaterial de la persona (honor, intimitat i imatge) o amb motiu de la mort d'un ésser estimat, amb independència de comportar o no un perjudici econòmic.

Amb encert, el TS atén a la finalitat de la indemnització per dany moral, la de compensar o alleujar els perjudicis (dolor físic i patiment psíquic) que es pateixen sobre béns de la vida personal (salut, llibertat, equilibri psíquic...) i sociofamiliar (capacitat afectiva o de comunicació) i que suposen una pèrdua o deteriorament de la utilitat del perjudicat, tot i que en realitat pugui pretendre's reparar amb això, en última instància, un dany patrimonial inherent als costos que impliquin els tractaments psicològics o mèdics, si s'escau (Fernando Gómez Pomar, "Dany Moral", a *InDret 1/2000*, gener de 2000). El problema radica en la desvirtuació que es dóna

freqüentment en la pràctica d'aquesta finalitat compensatòria que li és pròpia al dany moral per pretendre's incloure en el seu abast conceptes indemnitzables per danys materials que, generalment, o no s'han pogut provar o no es poden quantificar, donada la seva dificultat. Com succeeix en el cas, el dany patrimonial pot presentar-se encobert pel dany moral, especialment en els casos en què es reclama per lucre cessant, és a dir, pels guanys que la víctima deixa d'obtenir com a conseqüència d'una lesió.

La deformació en la concepció del dany moral, utilitzat com a instrument o excusa per a reparar danys patrimonials amb la conseqüència d'impedir el control dels criteris jurisprudencials de la seva quantificació, s'ha posat de relleu en alguns supòsits relatius a danys derivats per l'execució d'obres:

La STS, Sala 1a, 31.5.1983 (Ar. 2956), sobre danys a tercers per ensorrament d'un immoble defectuosament construït, concedeix una indemnització de 60.000 ptes. (360,6 €) per a cada actor *“por la intempestiva y dramática alteración de la pacífica normalidad de la vida hogareña que los demandantes sufrieron”*; la STS, Sala 1a, 25.6.1984 (Ar. 1145), sobre danys en finca contigua per excavacions, estableix (Cnt. 6è) que *“la construcción del referido daño como sinónimo de ataque o lesión directos a bienes o derechos extrapatrimoniales o de la personalidad, peca hoy de anticuada y ha sido superada tanto por la doctrina de los autores como de esta Sala; así, actualmente, predomina la idea del «daño moral» representado por el impacto o sufrimiento psíquico o espiritual que en la persona pueden producir ciertas conductas, actividades o, incluso, resultados, tanto si implican una agresión directa o inmediata a bienes materiales, cual si el ataque afecta al acervo extrapatrimonial o de la personalidad”*; en el mateix sentit la STS, Sala 1a, 22.11.1997 (Ar. 8097), sobre responsabilitat decennal, condemna a una indemnització de 450.000 ptes. (2.704,5 €) per dany moral, per a la *“consecució d'una justícia efectiva”*, a cada copropietari per haver-se procedit al desallotjament dels habitatges, *“con los consiguientes quebrantos no sólo económicos sino morales, para los propietarios ocupantes, que adquirieron los pisos para que les sirvieran de morada segura y no sometida a las contingencias negativas de una defectuosa construcción”*; a l'últim, destaquem la recent STS 26.11.2001, Sala 1a, (Ar. 9524), sobre responsabilitat decennal, en la que es condemna a 4 milions de ptes. (24.040,4 €) pel mateix concepte.

La sentència comentada, amb precedent en alguna sentència que ha absolt als agents de la construcció de la reparació sol·licitada per danys morals (SSTS, Sala 1a, 18.6.1998 –Ar. 5064-, o 23.9.1999 –Ar. 7266-), constitueix doncs un paradigma de correcció del desencertat ús del dany moral en la responsabilitat derivada del contracte d'obra en confirmar que no és possible al·legar el dany moral com una derivació del dany patrimonial, és a dir, quan la lesió incideix sobre béns econòmics.

• ***Taula de Sentències del Tribunal Suprem citades***

Sala i Data	Ar.	Magistrat Ponent	Parts
1a, 31.5.1983	2956	Cecilio Serena Velloso	Concepción P. c. Francisco P., José Antonio F., José A.F. i José Luis M.
1a, 25.6.1984	1145	Mariano Martín-Granizo Fernández	"Valerio y Mendizábal, SL" c. "Edificio Jado, SA", Juan María M., "Constructora Empresa Agromán, SA" i Eugenio U.
1a, 22.11.1997	8097	Alfonso Villagómez Rodil	Comunitat de propietaris de l' Edifici Chinchilla i d'altres c. "Cubiertas y MZOV, SA", Andonio E., Julio G., Juan M., José A., Herederos de José V. i "Crea SA".
1a, 18.6.1998	5064	Luis Martínez-Calcerrada y Gómez	Antonio C. i Antonia M. c. Francisco C., Juan M., Francisco M., Pedro Antonio Z., Carlos F. i Isabel F.
1a, 23.9.1999	7266	Luis Martínez-Calcerrada y Gómez	Daniel C., María Angeles D., José M ^a R., María Dolores Q., Juan Manuel P. i Francisca F. c. "Pragilfer, SA", "Tampo SA", Antonio M ^a B., Enrique S., Miguel A. i Jaime S.
1a, 24.1.2001	999	Antonio Romero Lorenzo	Comunitat de Propietaris de la finca del c/ Pirineos n. c. Ramón i Martín C.
1a, 8.2.2001	2047	Alfonso Villagómez Rodil	Comunitat de Propietaris de l'Edifici Sando I. c. José Luis S.
1a, 28.5.2001	3437	Jesús Corbal Fernández	Casto F., José Manuel C., Adriano C., Francisco B. i Mercedes M. c. "Construcciones Aurelio, SA", Antonio A. i Juan Manuel G.
1a, 26.11.2001	9524	Pedro González Poveda	María Antonia S., Lorenzo C., Jaime P. i Isabel R. c. Eladio P., Ricardo P, ASEMAS, Alfonso R., Carlos M., MUSSAT i Ayuntamiento de Ciutadella de Menorca.
1a, 21.03.2002	2853	José de Asís Garrote	Comunitat de Propietaris c. Salvador E., Luis Vicente E., Francisco O., Manuel C., Antonio T., "Eber Berriztapenak, SL" i Juan Ramón P.
1a, 6.6.2002	5254	José Manuel Martínez- Pereda Rodríguez	Comunitat de Propietaris de l'Edifici "Torres del Real, SA" c. "Construcciones Benlloch, SA", Juan V., Vicente V. i Román P.
1a, 31.10.2002	9736	Xavier O'Callaghan Muñoz	"Hervideros, SA" c. "Yuco Construcciones, SA".